

Олена Карасьова — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Національного фармацевтичного університету, м. Харків, Україна.

Коло наукових інтересів: сучасні методи викладання англійської мови у ВНЗ; лексичні трансформації при перекладі англійських текстів; дослідження з загальної педагогіки та історії педагогіки; організація самостійної роботи студентів у ВНЗ.

e-mail: karasyovahelen@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8922-9036>

УДК (378.147 (09) (477.54/.62)

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-2142-149>

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ СЛОБОЖАНЩИНИ В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

У статті розглянуто проблему активізації самостійної роботи студентів на лабораторно-практичних заняттях; з'ясовано провідні форми та методи організації самостійної роботи студентів наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., а саме: попередня підготовка до лабораторно-практичних занять; демонстрація наочності та навчання методам дослідження; виготовлення колекції препаратів кожним студентом та ведення спеціальних записів про результати роботи в журналах; виконання лабораторної роботи. Окреслено напрями використання набутого досвіду за умов запровадження компетентнісного підходу до професійної підготовки студентів.

Ключові слова: організація; самостійна робота студентів; підготовка до лабораторно-практичного заняття; лабораторна робота; форми організації самостійної роботи студентів.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. За сучасних умов трансформації суспільного устрою в Україні, розвитку національної системи освіти та її інтеграції до європейського й світового освітнього простору пріоритетним завданням вищої ланки є підготовка фахівця, здатного до максимальної самореалізації своїх можливостей та усвідомленого й самостійного вибору в різних життєвих ситуаціях. Успішна реалізація означених пріоритетів вимагає творчого вдосконалення чинних форм, методів, способів і засобів організації самостійної роботи студентів закладів вищої освіти, які б забезпечували здобуття якісної освіти майбутніми фахівцями з метою розвитку професійних, загальноосвітніх компетентностей, підвищення загальнокультурного рівня та збагачення на цій основі інтелектуального й духовного потенціалу нації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічній літературі проблемі організації самостійної роботи студентів на лабораторних заняттях присвячено праці Л. Козун, І. Козак, В. Кисличенко, С. Марчишин, З. Омельченко, С. Олійник, І. Піскун-Сулім, О. Самохвалова, Г. Степанькова Т. Філінської, О. Червакова та ін.

У праці І. Козак розкрито питання організації самостійної роботи студентів під час проведення лабораторних занять та запропоновано різні типи алгоритмів виконання лабораторних завдань: алгоритм відтворення, розпізнавання та проблемний алгоритм, а також класифікацію лабораторних робіт залежно від специфіки завдань [1, с. 22]. Питання методики підготовки та проведення лабораторних занять з різними формами та методами організації самостійної роботи студентів проаналізовано такими ученими як В. Кисличенко, С. Марчишин, З. Омельченко [2]. У праці І. Піскун-Сулім схарактеризовано вплив лабораторного практикуму на рівень знань із навчальної дисципліни, перелічено форми організації самостійної лабораторної роботи студентів, зазначено можливості лабораторного практикуму для наукових досліджень студентів [3, с. 6]. О. Самохвалова, С. Олійник, Г. Степанькова висвітлюють питання організації самостійної роботи студентів під час виконання лабораторної роботи та проведення наукових досліджень [4, с. 373]. У наукових працях Т. Філінської та О. Червакової визначено питання використання основних методів дослідження та ознайомлення студентів з вимогами до оформлення результатів наукових досліджень у лабораторних умовах [5, с. 4].

Водночас історико-ретроспективних досліджень із питання активізації організації самостійної роботи студентів на лабораторно-практичних заняттях у вищих навчальних закладах (ВНЗ) Слобожанщини наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. не проводилося.

Метою статті є спроба з'ясувати найбільш поширені форми та методи організації самостійної роботи студентів на лабораторно-практичних заняттях у вищих навчальних закладах Слобожанщини наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., використання яких сприятиме вдосконаленню підготовки майбутніх фахівців у сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Аналіз доповідей комісій інститутів, спогадів професорів та студентів про організацію навчального процесу у ВНЗ Слобожанщини в досліджуваній період показав, що навчально-викладацький склад приділяв багато уваги питанню організації самостійної роботи студентів на лабораторно-практичних заняттях, пошуку нових форм та методів її активізації. Упровадження цього досвіду у ВНЗ може розвинути інтегральні, загальні та професійні компетенції студентів, сприяти саморозвитку й самореалізації в умовах використання компетентнісного підходу в процесі навчання на сучасному етапі модернізації освіти.

Так, однією з форм організації самостійної роботи студентів була підготовка студентів до лабораторно-практичних занять, що здійснювалась у різних кабінетах та лабораторіях: мінералогічних, ботанічних, зоологічних та ін. Вона полягала у виконанні різних самостійних досліджень та розвивала такі компетенції, як здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації, уміння виявляти та розв'язувати проблему.

Аналіз доповідей комісій Харківського інституту сільського господарства та лісівництва, студентів Харківського ветеринарного інституту показав, що самостійні мікроскопічні спостереження для вивчення явищ рослинного життя та дослідження “причин, які шкідливо діють” [6] студенти здійснювали в ботанічному кабінеті; у зоологічному вони вивчали внутрішню будову тіла тварин, а також шкідників сільського господарства – комах [7].

Аналіз оглядів викладання предметів в харківських ВНЗ за різні роки, спогадів професорів та студентів показав, що лабораторна робота наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. стала

однією з форм самостійної роботи студентів, сутність якої полягала у проведенні студентами натурних або імітаційних експериментів, досліджень під керівництвом викладача. Як мета цієї форми роботи ставилося оволодіння такими компетенціями: самостійне опанування студентами системою способів і методів експериментального практичного дослідження; розвиток творчих дослідницьких навичок студентів; застосування теоретичних знань для розв'язання практичних завдань. Ця форма самостійної роботи студентів упроваджувалась у навчальний процес усіх ВНЗ. Сукупність навичок та вмінь з організації лабораторної роботи в досліджуваній період може стати корисною в умовах сучасної підготовки майбутніх фахівців та розвинути у студентів здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для опанування основами теорії досліджень, здатність до самостійного розв'язання професійних задач.

Наприклад, технічна лабораторія в Ново-Олександрійському інституті мала всі необхідні пристосування й апарати, за допомогою яких студенти могли самостійно виконувати завдання викладачів та лабораторні роботи. У лабораторії були препарати для здрибнювання, для вилущування, відбивна піч для прожарювання, для сухої перегонки дерева, казани для обробки жирів, винокурний апарат, гідравлічний прес для витискування олії з насіння та деякі інші прилади й апарати, за допомогою яких студенти досліджували сирі матеріали, різний ступінь обробки матеріалів, залишки фабрикацій тощо [8].

Аналіз протоколів засідань кафедр, Правил для студентів Харківського ветеринарного інституту [9], [10] свідчить про те, що на лабораторно-практичних заняттях зооветеринарного інституту в досліджуваній час самостійна робота студентів складалась із вивчення різних методів дослідження, приготування препаратів, розтину трупів, оформлення протоколів розтинів та з постановки клінічного, мікроскопічного й експериментального діагнозу кожним студентом на кожному занятті. Такі форми та методи організації самостійної лабораторної роботи можуть стати корисними при оптимізації програмних результатів навчання у закладах вищої освіти на сучасному етапі реформування освіти.

Слід зазначити, що лабораторно-практичні заняття з патологічної гістології для студентів III курсу організовувались протягом усього року, по 6 год на тиждень. На цих заняттях кожний студент зобов'язаний був приготувати колекцію препаратів із таких 8 відділів: розлад і лімфорух (9 препаратів); розлад харчування (15 препаратів); пігментація (2 препарати); запалення (8 препаратів); регенерація (1 препарат); паразити (4 препарати); інфекційні гранулеми (3 препарати); новотвір (28 препаратів). Кожний студент був зобов'язаний під керівництвом доцента й асистента зробити розтин трупа тварини й оформити протокол цього процесу в особливу книгу, із зазначенням усіх змін і відступів від норми того або іншого органу [9, с. 150].

Проаналізовані звіти про діяльність Харківського ветеринарного інституту, бактеріологічної станції, особистих справ студентів [10], [11] показав, що від студентів завжди вимагалася самостійна постановка клінічного діагнозу, а у відповідних випадках – і мікроскопічного та експериментального. Наприклад, практичні заняття в зоотомічному кабінеті проходили щодня протягом 3 год у другій половині дня під керівництвом професора Трофимова й прозектора Боручикова, причому студенти після здавання всіх самостійно приготовлених ними препаратів мусили зробити самостійно розтин і виявити знання з усіх відділів анатомії [10, с. 79].

Багато вільного часу студенти проводили в лабораторіях, виконуючи лабораторні завдання на лабораторно-практичних заняттях. Скажімо, на лабораторно-практичних

заняттях із судової ветеринарії, під керівництвом доцента Попова, кожен студент окремо на практиці вивчав методику судово-ветеринарних досліджень різних зернових продуктів та сіна, визначення оптимального для них часу укусу, відповідної погоди, для його заготовлення та допустимого ступня його зіпсованості [9, с. 193].

Аналіз матеріалів за темою дослідження підтвердив організацію самостійної роботи студентів на лабораторно-практичних заняттях за допомогою методу демонстрації та навчання прийомів експериментальних досліджень, що сприяло активізації уваги студентів, розвитку загальних і фахових компетенцій, а саме: розвитку дослідницьких вмінь, логічного мислення та вміння проводити самостійний аналіз, що може бути цінним у впровадженні та розробленні інноваційних технологій навчання в умовах інтеграції сучасної освіти.

Проаналізовані звіти, промови, протоколи засідань рад Харківського технологічного інституту [12], [13] свідчать, що велике значення у вищій технічній школі надавалося навчанню студентів навичок і прийомів експериментальних досліджень, глибокому вивченню математики, фізики, геології, розвитку творчих здібностей майбутнього спеціаліста, його здатності самостійно виконувати чи розв'язувати технічні завдання. З цією метою студенти досліджували теоретичні технічні питання в умовах лабораторії, а також вивчали технічні правила застосування електротехніки.

Аналіз звіту, виголошеного на річному акті 15 вересня 1895 р. директором інституту В. Кирпичовим, переконав, що одним зі способів активізації самостійної роботи студентів в цей період було навчання креслення й малювання. У «креслярських» студенти проводили більшу частину свого навчального часу, навчаючись спочатку зовнішніх прийомів графічних мистецтв, а потім займались конструюванням машин, будинків, апаратів і, таким чином, розвивали в собі здатність до технічної творчості, обдарування до створення нових частин машин чи їх повного проєктування, мостів будинків, фабрик і заводів [12, с. 8].

Цікавим є й той факт, що фізичний кабінет технологічного інституту мав багато приладів для практичних робіт студентів, котрі вивчали тут різні прийоми спостережень над фізичними явищами, знання яких важливе для технологів, оскільки під час вивчення явищ, що відбуваються в машинах, мостах, техніка застосовує ті самі прийоми спостереження, як у житті під час фізичних досліджень. При кабінетові була майстерня, де студенти самостійно виготовляли фізичні прилади й працювали в галузі електрики, розвивали здатності використовувати теоретичні знання на практиці, оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт.

Крім того, для мікроскопічного дослідження рослинних волокон, тканин і взагалі рослинних продуктів, які застосовувались у техніці, був ботанічний кабінет, де проходили практичні заняття студентів, на яких вони ознайомлювались із застосуванням мікроскопа у промислових цілях [12, с. 12].

Аналіз навчального плану на 1902/1903 навчальний рік у механічному відділі Харківського технологічного інституту переконав, що на практичних заняттях студенти самостійно розв'язували завдання, розв'язок яких потребував аналізу, знання аналітичної геометрії, робили епюри та проєктування з механіки, проводили випробування газомоторів, парових машин і казанів, що вимагало від них великої роботи, мислення, логіки [14].

Як показав аналіз навчальних програм, з 1905 р. запроваджувалася предметна система викладання, головна мета якої полягала в наданні студентам можливості працювати більш самостійно, скоротити для тих, хто бажає, термін перебування в інституті й підвищити загальний рівень знань [15, с. 41]. З цієї метою на початку XX ст. у цьому ВНЗ було створено лабораторії – поживних та мінеральних речовин, хімічну, механічну,

красильних та органічних речовин, електрометричний та фізичний кабінети, механічну майстерню, де студенти на лабораторних заняттях самостійно проводили спостереження й опанували вибрану науку, розвивали здатність вчитися й бути сучасно навченим.

Певним підсумком організації самостійної роботи студентів Харківського технологічного інституту можна вважати звіт директора інституту Л. Мукачева на річному акті 15 вересня у 1910 р. У ньому наголошувалось, що всі технологічні допоміжні навчальні кабінети постійно поповнювались із метою покращання самостійної роботи студентів і навіть, за задумом директора інституту, для певної заміни самостійною роботою книжного вивчення, тобто заміни підручників «наочною мовою» практики лабораторних занять. Професорсько-викладацький склад спрямовував свої зусилля на те, що головні положення й технічні застосування електротехніки були з'ясовані тільки в умовах лабораторних занять [15, с. 17]. Ці заняття класифікувались як ефективний засіб для успішного викладання таких галузей техніки, як прикладна механіка, опір матеріалів, гідравліка та ін., попри те, що основні елементи цієї групи предметів, як конкретніші, дають можливість їх чисто теоретичного засвоєння.

Висновки дослідження та перспективи подальших розвідок. Отже, провідні форми та методи організації самостійної роботи студентів на лабораторно-практичних заняттях у ВНЗ Слобожанщини наприкінці XIX – на початку XX ст. було б доцільно впровадити в навчальний процес сьогодення з метою формування інтегральних, загальних та фахових компетентностей студентів як складової успішної підготовки майбутніх фахівців, а саме: обов'язкову підготовку до лабораторно-практичного заняття кожним студентом у лабораторіях, фізичних кабінетах, майстернях у позанавчальний час; лабораторну роботу з письмовим звітом про її виконання лаборантові чи завідувачеві лабораторії з метою об'єктивної оцінки успішності цих занять; пояснення та демонстрацію прийомів наукового дослідження (експериментальні дослідження; оформлення протоколів розтинів та постановка клінічного, мікроскопічного й експериментального діагнозу студентами до кожного заняття; самостійне приготування колекції препаратів кожним студентом, фізичних приладів; самостійне виготовлення спеціальних замовлень; розроблення проєктів для підприємств).

Крім того, пропонуємо вдосконалення навчальних планів і програм з введенням годин для самостійної підготовки та самостійної роботи студентів на лабораторно-практичних заняттях протягом усіх курсів навчання (не менше шести годин на тиждень) та посилення практичного елементу на медичних, ветеринарних, технічних спеціальностях.

Перспективою подальших розвідок у цьому напрямі є простеження етапів організації самостійної роботи студентів у ВНЗ Слобожанщини у період XX–XXI століття та особливості формування професійних компетентностей студентів досліджуваного періоду.

Використані джерела

- [1] І. Козак, *Теорія і методика викладання в вищій школі. Практикум з навчальної дисципліни* : навч. посіб. для підготовки докторів філософії очної форми навчання, які навчаються за спеціальністю 133 – «Галузеве машинобудування». Київ, Україна: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. [Електронний ресурс]. Доступно: file:///C:/Users/Admin/Downloads/CHC%202.pdf. Дата звернення: березень 19, 2020.
- [2] В.С. Кисличенко та ін., *Методика підготовки та проведення лабораторних занять з фармакогнозії: навч.-метод. посіб.*: Тернопіль, Україна: ТДМУ, 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/10986/1/%D0%9F%D0%BE_1-2.pdf. Дата звернення: березень 19, 2020.

- [3] І.М. Піскун-Сулім, “Роль лабораторного практикуму у процесі підготовки майбутніх учителів фізики”, *Молодий вчений*, № 12(52) с. грудень, 2017, с.6-11. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/12/2.pdf>. Дата звернення: березень 19, 2020.
- [4] О.В.Самохвалова, С.Г.Олійник, Г.В.Степанькова, “Роль самостійної роботи у вивченні дисципліни «Науково-дослідна робота студентів»”: *Перша Міжнар. наук.-метод. конф. Модернізація вищої освіти та забезпечення якості освітньої діяльності*, Харків, Україна: 2019, с. 373-375. [Електронний ресурс]. Доступно: http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/4654/1/t_31.05.19.pdf. Дата звернення: березень 19, 2020.
- [5] I. Filinska, O.Chervakov, A.Filinska, *Metodychni vказivky do vykonannya laboratornykh robot z kursu «Naukovi doslidzhennia za temoiu mahisterskoi roboty» dlia studentiv V kursu napriamu pidhotovky 6.051701. Dnipropetrovsk, Ukraina: DVNZ UDKhTU, 2016.* [Електронний ресурс]. Dostupno: <https://udhtu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/08/7f19f88f232694b86a439a8b680205f7.pdf>. Дата звернення: березень 19, 2020.
- [6] Алексеев Сергей Алексеевич (1900 – 1904), ГАХВИ. Ф. 928. оп. 3, д. № 1, Харьков, Россия, 1904.
- [7] Выщипан Дмитрий Львович (1903 – 1939), ГАХВИ. Ф. 928. оп. 3, д. № 13, Харьков, Россия 1939.
- [8] И. Д. Фурсенко, Харьковский сельскохозяйственный институт. Очерки истории, Киев, Украина : Выща шк., 1968.
- [9] Отчет о состоянии и деятельности Харьковского ветеринарного института императора Николая I за 1912 год, Совет Харьк. ветеринар. ин-та, Харьков, Россия : Тип. Адольф Дарре, Т. 2., 1913.
- [10] Отчет о состоянии и деятельности Харьковского ветеринарного института императора Николая I за 1913 , Совет Харьк. ветеринар. ин-та , Харьков, Россия : Тип. Адольфа Дарре, 1915.
- [11] Отчет Бактериологической станции Харьковского ветеринарного института Императора Николая I за 1914 год, Совет Харьк. ветеринар. ин-та, Харьков, Россия : Тип. Адольф Дарре, 1915.
- [12] Устав Харьковского технологического института Императора Александра III, Харьковского Политехнические События и факты, Ю. Т. Костенко, Харьков, Россия : М. Зильберберг; 1906.
- [13] О производстве анализов и испытаний в учебных лабораториях института, ГАХТИ. Ф. 770. оп. 1, д. № 259, Харьков, Россия, 1890.
- [14] Харківський політехнічний : події та факти, Ю. Т. Костенко, Харків, Україна : Прапор, 1999.
- [15] В. Л. Кирпичев, Задачи высшего технического образования, Харьков, Украина : Тип. В. С. Бирюкова, 1890. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/3447>. Дата звернення : січень 30, 2020.

References

- [1] I. Kozak, *Teoriia i metodyka vykladannia v vyshchii shkoli. Praktykum z navchalnoi dystsyplyny : navch. posib. dlia pidhotovky doktoriv filosofii ochnoi formy navchannia, yaki navchaitsia za spetsialnistiu 133 – «Haluzeve mashynobuduvannia.* Kyiv, Ukraina: KPI im. Ihoria Sikorskoho, 2018. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/CHC%202.pdf> Data zvernennia: berezen 19, 2020. березень 19, 2020.
- [2] V.S. Kyslychenko ta in., *Metodyka pidhotovky ta provedennia laboratornykh zaniat z farmakohnozii: navch.-metod. posib: Ternopil, Ukraina: TDMU, 2016.* [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/10986/1/%D0%9F%D0%BE_1-2.pdf Data zvernennia: berezen 19, 2020. березень 19, 2020.
- [3] І.М. Піскун-Сулім, “Rol laboratornogo praktykumu u protsesi pidhotovky maibutnix uchyteliv fizyky”, *Molodyi vchenyi*, № 12(52) s. hruden, 2017, s.6--11 [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/12/2.pdf> Data zvernennia: berezen 19, 2020.
- [4] O.V.Samokhvalova, S.H.Oliinyk, H.V.Stepankova, “Rol samostiinoi roboty u vyvchenni dystsyplyny «Naukovo-doslidna robota studentiv»”: *Persha Mizhnar. nauk.-metod. konf. Modernizatsiia vyshchoi osvity ta zabezpechennia yakosti osvitnoi diialnosti*, Kharkiv, Ukraina: 2019, s. 373- 375. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/4654/1/t_31.05.19.pdf Data zvernennia: berezen 19, 2020.

- [5] I. Filinska, Chervakov Metod v kazivky Metodichni v kazivky do vykonannia laboratornykh robot z kursu «Naukovi doslidzhennia za temoiu mahisterskoi roboty» dlia studentiv V kursu napriamu pidhotovky 6.051701 – Kharchovi tekhnolohii ta inzheneriia spetsialnosti 8.05170102 – Tekhnolohiia zhyriv ta zhyrozaminnykiv / Ukl.: T.H.Filinska, O.V.Chervakov, A.O.Filinska – Dnipropetrovsk: DVNZ UDKhTU, 2016 – 12 s. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://udhtu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/08/7f19f88f232694b86a439a8b680205f7.pdf>. Data zvernennia: berezen 19, 2020.
- [6] Alekseev Sergej Alekseevich (1900 – 1904), GAHVI . F. 928. op. 3, d. № 1 , Har'kov, Rossija, 1904. (in Russian)
- [7] Vyshhipan Dmitrij L'vovich (1903 – 1939), GAHVI. F. 928. op. 3, d. № 13, Har'kov, Rossija, 1939. (in Russian)
- [8] I. D.Fursenko, Har'kovskij sel'skohozejstvennyj institut. Oчерki istorii, K. : Vyshha shk., 1968. (in Russian)
- [9] Otchet o sostojanii i dejatel'nosti Har'kovskogo veterinarnogo instituta imperatora Nikolaja I za 1912 god , Sovet Har'k. veterinar. in-ta, Har'kov, Rossija : Tip. Adol'f Darre, T. 2., 1913. (in Russian)
- [10] Otchet o sostojanii i dejatel'nosti Har'kovskogo veterinarnogo instituta imperatora Nikolaja I za 1913, Sovet Har'k. veterinar. in-ta , Har'kov, Rossija : Tip. Adol'fa Darre, 1915. (in Russian)
- [11] Otchet Bakteriologicheskoi stancii Har'kovskogo veterinarnogo instituta Imperatora Nikolaja I za 1914 god, Sovet Har'k. veterinar. in-ta Har'kov, Rossija : Tip. Adol'f Darre, 1915 (in Russian)
- [12] Ustav Har'kovskogo tehnologicheskogo instituta Imperatora Aleksandra III, Har'kovskogo Politehnicheskije Sobytija i fakty, Ju. T. Kostenko, Har'kov, Rossija : M. Zil'berberg, 1906. (in Russian)
- [13] O proizvodstve analizov i ispytanj v uchebnyh laboratorijah instituta, GAHTI. F. 770, op. 1, d. № 259, Har'kov, Rossija, 1890. (in Russian)
- [14] Xarkivs'ky`j politexnichny`j : podiyi ta fakty`, Yu. T. Kostenko., Kharkiv, Ukrayina : Prapor, 1999. (in Ukrainian)
- [15] V. L. Kirpichev, Zadachi vysshego tehničeskogo obrazovanija, Har'kov, Rossija : Tip. V. S. Birjukova, 1890. [Elektronnij resurs]. Dostupno: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/3447> Data zvernennia: sichen` 29, 2020. (in Russian)

Елена Карасёва, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры иностранных языков Национального фармацевтического университета, г. Харьков, Украина.

ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ НА ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЯХ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ СЛОБОЖАНЩИНЫ В ИСТОРИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РЕТРОСПЕКТИВЕ (КОНЕЦ XIX – НАЧАЛО XX ВЕКА)

В статье рассмотрена проблема активизации самостоятельной работы студентов на лабораторно-практических занятиях; выяснены ведущие формы и методы организации самостоятельной работы студентов в конце XIX – начале XX в., а именно: предварительная подготовка к лабораторно-практическим занятиям, демонстрация наглядности и обучение методам исследования; изготовление коллекции препаратов каждым студентом и ведение специальных записей о результатах работы в журналах; выполнение лабораторной работы. Намечены направления использования приобретенного опыта в современных условиях внедрения компетентностного подхода.

Ключевые слова: организация; самостоятельная работа студентов; подготовка к лабораторно-практическому занятию; лабораторная работа; формы самостоятельной работы студентов.

Olena Karasova, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor; Associate Professor at the Foreign Languages Department of the National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine.

ORGANIZATION OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK AT LABORATORY AND PRACTICAL CLASSES IN THE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF SLOBOZHANSKINA IN THE HISTORICAL AND PEDAGOGICAL RETROSPECTIVE (THE END OF THE XIX-th – THE BEGINNING OF THE XX-th CENTURIES)

The article deals with the problem of students' independent work activation at laboratory and practical classes; the leading forms and methods of organizing students' independent work at the end of the XIX - beginning of the XX-th century have been clarified: preparation of drugs by each student and keeping a special record of the results of work in journals; laboratory work. The directions of using the acquired experience in modern conditions of implementing a competency-based approach have been outlined.

In the historical and pedagogical aspect of studying this issue, the following methods were used: historical and retrospective, chronological, comparative, purposeful, historical and pedagogical, retrosopic, retroprosometric.

The results of the investigation showed that the leading forms and methods of students' independent research work organization in the studied period of time were explanations and demonstrations of scientific research, experimental research, preparation of drugs, dissection of corpses, registration of the dissections and staging protocols, experimental diagnosis, independent preparation of a collection of drugs, physical devices, independent production of special orders, analysis and independent researches, project development.

The results of the study have been introduced in the educational process of the National University of Pharmacy and can be used while teaching such disciplines as the "History of Pedagogy", "General Pedagogy", "Comparative Pedagogy"; when developing special courses and seminars, or creating textbooks and other literature. The results of this work can also be used in the process of preparation of bachelors, masters, course and diploma works.

Keywords: organization; students' independent work; preparation for laboratory and practical classes; laboratory work; forms of students' independent work.